

5. Яворська Г.Х. Соціально-професійна зрілість курсантів-майбутніх офіцерів міліції у ВНЗ МВС України: монографія. /Г.Х.Яворська.- Одеса: ПЛАС-КЕ, 2005. - 403 с.

МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

УДК: 378.094:159.9-057.87.

Бабак К.В.

У статті розглядається модель психологічного супроводу професійного розвитку студентів педагогічного коледжу.

Ключові слова: психологічний супровід, професійний розвиток, особистість.

В статье рассматривается модель психологического сопровождения профессионального развития студентов педагогического колледжа.

Ключевые слова: психологическое сопровождение, профессиональное развитие, личность.

In the present model of psychological support professional development of teachers college students.

Key words: psychological support, professional development, personality.

Професійний розвиток студентів є однією з важливих проблем сучасної вищої освіти. У ситуації, що склалась, в психологічній науці і практиці важливе значення набуває отримання знань про студентську молодь, виявлення особливостей і закономірностей розвитку особистості студента, освоєння нових можливостей і знаходження додаткових ресурсів в організації процесу психологічного супроводу майбутнього фахівця.

Метою нашої роботи є розробка моделі психологічного супроводу професійного розвитку студентів педагогічного коледжу.

Відповідно до специфіки навчального закладу можна виділити основні параметри психологічного супроводу: суб'єкт та об'єкт, мету, завдання, напрями, форми та методи. Визначимо такі параметри для психологічного супроводу професійного розвитку студентів педагогічного коледжу.

У типовому положенні про освітню установу середнього професійного рівня мета діяльності учбового закладу розкривається через систему завдань, серед яких: «... задоволення потреб особистості в одержанні середньої професійної освіти і кваліфікації у вибраній області професійної діяльності а також інтелектуальному, культурному, фізичному й етичному розвитку; задоволення потреб суспільства в кваліфікованих фахівцях з середньою професійною освітою...» [4]. Відповідно до цих завдань, психологічний супровід у педагогічному коледжі може розглядатися як цілісна система професійної діяльності практичного психолога, спрямована на забезпечення соціально-психологічних умов для успішного професійного навчання і психологічного розвитку особистості на етапі первинної професіоналізації. В контексті інтегративного підходу під психологічним супро-

водом особистісно-професійного розвитку студента коледжу ми розуміємо систему психолого-педагогічної діяльності, спрямовану на забезпечення соціально-психологічних умов для успішного професійного навчання, підготовки до майбутньої професії, комунікації, особистісного та професійного зростання на підставі системного саморозвитку та самореалізації як індивіда, особистості, суб'єкта власної професійної діяльності та життєтворчості.

Об'єктами психологічного супроводу у нашому випадку виступають: 1) особистість студента; 2) процес професійного навчання студента у навчальному закладі.

Робота психологічної служби педагогічного коледжу організаційно будується за принципом роботи шкільної психологічної служби, її діяльність забезпечується психологом та соціальним педагогом навчального закладу, які виступають суб'єктами психологічного супроводу. Основними принципами організації і функціонування служби практичної психології виступають:

- принцип відповідності її організації і діяльності основним сучасним принципам розвитку освіти (демократизації, гуманізації, активності особистості тощо);
- принцип системності є визначальним на організаційному рівні, оскільки означає, що діяльність психологічної служби є складно організованим процесом, який містить всі форми, напрями практичної діяльності психолога в чіткій, логічній і концептуально виправданій послідовності; припускає розгляд об'єктів та суб'єктів психологічного супроводу як складно організованих систем (від індивіда до суб'єкта власної життєтворчості) [6].

Мета психологічного супроводу полягає у створенні в межах середовища навчальної взаємодії максимально сприятливих умов для особистісно-професійного розвитку і навчання. Мета супроводу може бути досягнена на підставі виконання таких завдань:

- реалізація професіограми випускника як основної мети освітнього процесу навчального закладу і професійного розвитку;
- формування особистісних професійно важливих якостей майбутнього фахівця;
- розвиток психічних пізнавальних процесів;
- підтримка психологічного здоров'я.

Основними напрямками психологічного супроводу психологічної служби коледжу виступають: моніторинг особистісно-професійного розвитку і процесу підготовки майбутнього фахівця; психологічна освіта (сприяння в придбанні студентами психологічних знань, умінь і навичок, необхідних для отримання професії, розвитку кар'єри, досягнення успіху в житті); психологічна профілактика та корекція особистісних та професійних девіацій. У межах психологічного супроводу використовуються такі форми роботи: психологічна діагностика; психологічний тренінг; психологічна корекція; індивідуальне консультування.

Мета і зміст психологічного супроводу змінюється відповідно до етапу професійного розвитку особистості. Звернемося до розгляду психологічних особливостей процесу первинної професіоналізації в умовах педагогічного коледжу.

Специфікою розподілу етапів професійного розвитку в період навчання у педагогічному коледжі є відсутність етапу оптації: прийняття рішення про вступ до коледжу свідчить на користь успішного проходження цього етапу та здійснення професійного вибору.

Табл. 1
Особливості психологічного супроводу професійного розвитку на етапі
первинної професіоналізації

Етап	Мета	Зміст	Критерії успішного проходження
Опитування	Допомога на етапах формування професійних намірів, вибору професії і професійної підготовки, корекції вибору і реорієнтації	Забезпечення умов для самостійного свідомого відповідального вибору професії: регулювання активності опитанта, що формує позитивне самовідношення, готовність до змін, здатність проектувати альтернативні сценарії професійного становлення, прийняття відповідальності за своє професійне майбутнє	Вибір професії, навчального закладу
Адаптація	Надання першокурсникам допомоги в адаптації до нових умов життєдіяльності	Діагностика готовності до учбово-пізнавальної діяльності, мотивів учення, ціннісних орієнтацій, соціально-психологічних установок; допомога в розвитку учбових умінь і регуляції своєї життєдіяльності; психологічна підтримка першокурсників в подоланні труднощів самостійного життя і встановленні комфортних взаємин з однокурсниками і педагогами; консультування першокурсників, що розчарувалися у вибраній спеціальності; корекція професійного самовизначення при компромісному виборі професії	Адаптація до учбово-пізнавального середовища, особистісне самовизначення і вироблення нового стилю життєдіяльності
Інтенсифікація	Розвиток загальних і спеціальних здібностей, інтелекту, емоційно-вольової регуляції, відповідальності за своє становлення, самостійності	Діагностика особистісного і інтелектуального розвитку, надання допомоги, підтримка в рішенні проблем взаємин з однолітками і педагогами, а також сексуальних відносин	Інтенсивний особистісний і інтелектуальний розвиток, соціальна ідентичність, самоосвіта, оптимістична соціальна позиція
Ідентифікація	формування професійної ідентичності, готовності до майбутньої практичної діяльності	фінішна діагностика професійних здібностей, допомога в знаходженні професійного поля для реалізації себе, підтримка в знаходженні сенсу майбутньої життєдіяльності, консультування з питань інтимних і сімейних відносин	ототожнення себе з майбутньою професією, формування готовності до неї, розвинена здібність до професійної самопрезентації

Відповідно до таблиці 1, найбільшої актуальності набувають етапи адаптації, інтенсифікації та ідентифікації. Визначимо, на підставі яких чинників реалізується мета кожного з етапів.

Згідно з інтегративним підходом до професійного розвитку особистості, ми виокремили три його аспекти: онтогенетичний, особистісний та професійний. Які ж співвідношення складаються між цими аспектами у процесі професіоналізації?

Як зазначає Е.Ф.Зєєр, на початкових етапах професійної освіти джерелом професійного розвитку виступає рівень особистісного розвитку. На подальших стадіях професійного становлення співвідношення особистісного і професійного розвитку набуває характер динамічної нерівноважної цілісності. На стадії професіоналізації професійний розвиток починає домінувати над особистісним і визначати його [5].

Результати дослідження О.М.Плюца дозволяють стверджувати, що індивідні особливості визначають вибір виду діяльності, властивості особистості - вибір професійної діяльності, а ціннісні орієнтації впливають на життєве самовизначення, значення професії та професійного самовизначення в ньому, перспективи життєвого шляху. Саме тому, на думку автора, професійне становлення неможливо повністю зрозуміти поза зв'язком з життєдіяльністю. Між професіоналізацією і життєдіяльністю встановлюються відносини компенсації: за умови неможливості досягти самореалізації в одній галузі, людина прагне компенсувати це в іншій [7].

На думку Д.М.Дубравської, „Процес становлення на етапі первинної професіоналізації особистісних утворень постає як послідовне інтегрування останніх у констеляції, що за своїм змістом задовольняють вимоги успішного здійснення майбутнім педагогом професійно-педагогічних завдань” [3]. Процес інтегрування індивідуально-психологічних рис особистості у певний, відносно усталений комплекс відбувається поетапно, залежно від рівня сформованості у суб'єкта учіння механізму особистісної регуляції і саморегуляції [3].

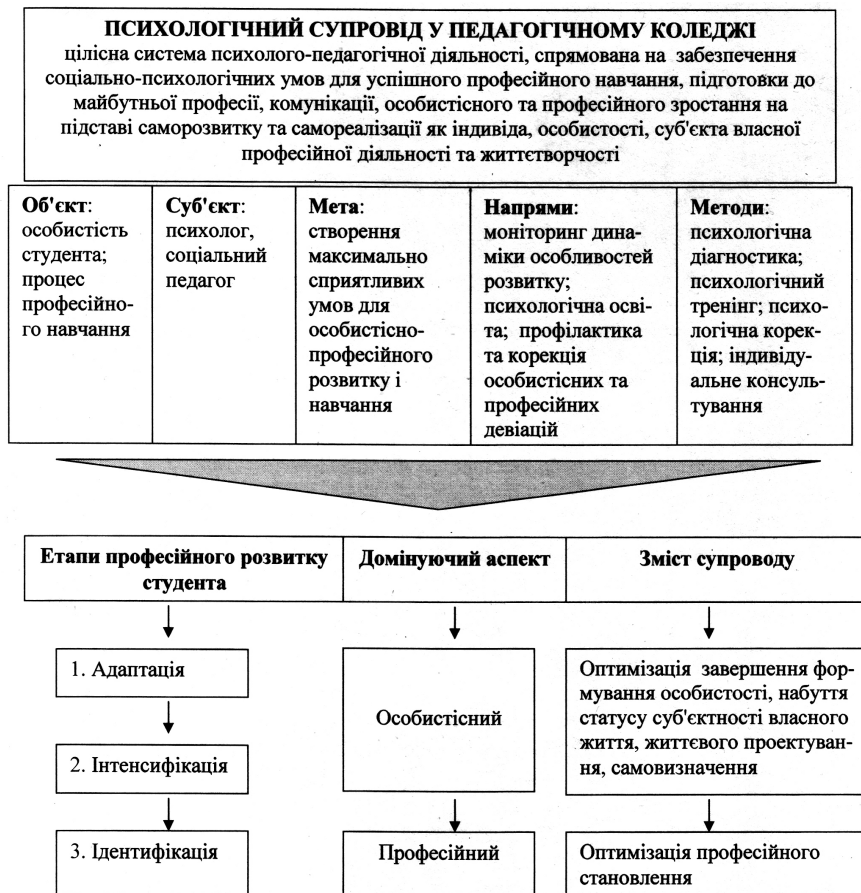
Як засвідчують результати досліджень, співвідношення між аспектами в процесі професійного розвитку носить складний, нелінійний характер. За даними теоретичного аналізу, на етапі вибору професії домінуючим вважається онтогенетичний аспект, зміст якого складають індивідні особливості розвитку (задатки, здібності, психофізіологічні особливості), на етапі первинної професіоналізації провідним виступає особистісний (комплекс особистісних характеристик), на стадії професіоналізації – професійний (комплекс професійних та професійно важливих якостей, що забезпечують успішність діяльності).

Як стверджує на підставі власного експериментального дослідження Т.П.Демідова, більшість абітурієнтів середнього професійного навчального закладу психологічно не готові до оволодіння професією: мають поверхневі уявлення про неї, спеціально не готувалися до оволодіння нею, погано уявляють собі сам процес професійного навчання та діяльності, мають серйозні психологічні проблеми, – що безпосередньо впливає на якість професійного становлення. Тобто на перший план виступає проблема формування особистості студента [2].

Зважаючи на це, метою психологічного супроводу студентів педагогічного коледжу повинно бути забезпечення оптимізації процесу особистісного розвит-

ку як підґрунтя професійного становлення, створення умов для набуття ними статусу суб'єктності у проявах власної життєтворчості.

Представимо означені результати схематично (рис. 1).

Рис. 1. Модель психологічного супроводу професійного розвитку студента педагогічного коледжу

Розглянемо провідні напрями психологічного супроводу докладніше. Вище ми окреслили такі три його взаємопов'язані компоненти: вивчення особистості студента; створення соціально-психологічних умов для розвитку особистості; безпосередня психологічна допомога.

Вочевидь, найбільш адекватним засобом реалізації першого компоненту виступає моніторинг динаміки особливостей розвитку студента. Як зазначає О.М. Сироватко, моніторинг дозволяє фіксувати та у разі потреби своєчасно реагувати на виникнення факторів можливих нерівномірностей розвитку особистості

[1]. Авторка відзначає, що в процесі моніторингу доцільно виокремлювати два класи методів, спрямованих відповідно на: 1) особливості особистісного розвитку; 2) досягнення у професійному навчанні. На перший план тут виступають методи психологічної діагностики та поточного контролю успішності навчання студентів.

Щодо змісту другого компоненту, відзначимо комплексність та широту охоплення роботи психолога у цьому напрямку. За даними різних досліджень (Т.В.Базавова, Л.В.Власенко та ін.), психологічний супровід може включати: просвітницьку роботу; психологічну освіту; роботу з викладацьким складом та батьками студентів; оптимізацію міжособистісних стосунків в академічній групі та психологічного клімату в педколективі, профілактику особистісних та професійних девіацій тощо. Методами роботи на цьому рівні виступають: проведення лекцій, включення до навчальних програм відповідних психологічних курсів та спецкурсів, семінарів, організація неформальних ситуацій спілкування педколективу та студентів, консультування адміністрації, вчителів, батьків з проблем навчання та виховання; індивідуальне консультування з питань навчання, розвитку, проблем життєвого самовизначення, взаємовідношень з дорослими та однолітками, самовиховання і т. ін.

Третій компонент психологічного супроводу - психологічна допомога – спрямований на безпосереднє надання психологічної допомоги у подоланні нормативних та ненормативних криз, стагнацій, відхилень у розвитку та ускладнень будь-якого змісту, якими супроводжується процес навчання у коледжі. Тут, як правило, використовуються методи психологічної корекції, консультування, психотерапії, різноманітні тренінги, коучінг тощо.

Отже, на етапі первинної професіоналізації перед студентами коледжу як провідне постає завдання завершення формування особистості, набуття статусу суб'єктності власного життя, життєвого проектування, самовизначення, і лише на цій підставі - професійного становлення.

Список використаних джерел:

1. Бегеза Л. Є., Грищенко Л. І., Демидюк Н. П., Зуб Л. І., Ілляшенко Т. Д. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навч.-метод. посіб.: В 2 т. / АПН України; Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи / В.Г. Панок (наук. ред.)

2. Демидова Т.П. Психологическое сопровождение профессионально-личностного становления обучающихся в средних профессиональных учебных заведениях // Дис. ... канд. психол. наук 19.00.07. — М., 2005 — 171 с.

3. Дубравська Д.М. Динаміка особистісних утворень майбутнього педагога на етапі первинної професіоналізації (на матеріалі дослідження студентів педагогічного коледжу): Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. — К., 2004. — 237 с.

4. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики, - М.: Педагогика, 1991. - 232 с.

5. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. -2 изд.М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003.- 356 с.

6. Психологическая служба вуза: принципы, опыт работы: Сб. науч. тр. / Отв. ред. Б.Б. Коссов - М.: ПРШВО, 1993.-215 с.

7. Плющ О.М. Трансформація мотиваційної сфери кваліфікованих спортсменів в період професійного становлення: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. — К., 1999. — 20 с.

СИСТЕМА ГЕНЕРАЛИЗУЮЩИХ ПОНЯТИЙ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОГО МЫШЛЕНИЯ

УДК: 378.937+278.14+44 (анг)+15.019

Харлов Г. А.

У статті ставиться питання про проблему, що вже давно назрівала, висунутої свого часу ще академіком Л. В. Щербю, про необхідність формування іношомовного мислення на основі складання та використання тлумачного словника англійської мови.

Автор даної статті здійснив першу, скромну спробу складання короткого адаптованого тлумачного англійського словника на основі розробленої ним системи іношомовних понять, що генералізуються, з урахуванням системного підходу (семантична і лексична системність) у вивченні іношомовного матеріалу за семантичними і кількісними параметрами.

Проведені експериментально-теоретичні дослідження носили широкий мовний характер.

This article deals with the rather actual problem put forth long before by the academician L. V. Zherba — about necessity of forming the foreign language thinking due to the concise (explanatory) English dictionary use.

The author of this article has undertaken the first modest attempt of compiling the short adapted explanatory dictionary on the basis of elaborated system of generalized foreign notions bearing in mind the systematic approach (semantic and lexical system) to the semantic and quantitative parameters.

The undertaken experimental and theoretical investigations have been profoundly well grounded.

Рассматривая формирование иноязычного мышления со стороны его содержания, обращает на себя внимание тот общепризнанный факт, что слова одного языка в большинстве случаев не просто соответствуют по смыслу словам другого языка, а находятся с ними в весьма сложных и многообразных отношениях.

Сложность и многообразие этих отношений объясняется тем, что системы понятий (а также объемы их знаний), которые выражаются отдельными словами пары языков, оказываются далеко не идентичными, вследствие чего и наблюдаются самые различные расхождения в их значениях. С психологической точки зрения это объясняется тем, что у разных народов имеются различные системы понятий, которые выражаются отдельными словами иностранного языка. Например, a driver — водитель любого вида транспорта; a car — любой вид наземного транспорта на колесах; to grow — изменяться в объеме и окраске; to die — прекращать свою деятельность или существование; to cut — равномерно отделять, соответственно уменьшая.